

Europska
komisija

Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019

Hrvatska

Kontakt s EU-om

Europe Direct je služba koja odgovara na vaša pitanja o Europskoj uniji.

Možete im se obratiti:

- na besplatni telefonski broj: 00 800 6 7 8 9 10 11 (neki operateri naplaćuju te pozive),
 - na broj: +32 22999696 ili
- e-poštom preko: https://europa.eu/european-union/contact_

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2019.

© Europska unija, 2019.

Ponovna je uporaba dopuštena uz uvjet navođenja izvora. Politiku ponovne uporabe dokumenata Europske komisije uređuje Odluka 2011/833/EU od 12. prosinca 2011. (SL L 330, 14.12.2011., str. 39.).

Za svaku uporabu ili reprodukciju fotografija ili druge građe koja nije zaštićena autorskim pravom EU-a dopuštenje treba zatražiti izravno od vlasnika prava.

PRINT	ISBN 978-92-76-09394-7	ISSN 2466-9989	doi: 10.2766/07443	NC-AN-19-011-HR-C
PDF	ISBN 978-92-76-09392-3	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/12306	NC-AN-19-011-HR-N

Cover image: composition with images © istock.com

Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019

HRVATSKA

Svezak 2 Pregleda obrazovanja i osposobljavanja za 2019. obuhvaća 28 pojedinačnih izvješća o zemljama. U njemu se na temelju najsvježijih kvantitativnih i kvalitativnih podataka predstavljaju i ocjenjuju najvažnije novije mjere politike i one koje se trenutačno provode u svakoj državi članici EU-a. On stoga dopunjuje ostale izvore informacija u kojima su opisani nacionalni sustavi obrazovanja i osposobljavanja.

U 1. odjeljku iznosi se statistički pregled glavnih pokazatelja u području obrazovanja i osposobljavanja. U 2. odjeljku sažeto su naznačene glavne prednosti i nedostaci sustava obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj. Tema 3. odjeljka su učitelji i nastavnici te izazovi učiteljske profesije. U 4. odjeljku riječ je o ulaganju u obrazovanje i osposobljavanje. U 5. odjeljku razmatraju se politike za modernizaciju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U 6. odjeljku riječ je o mjerama za modernizaciju visokog obrazovanja. Naposljetku, 7. odjeljak odnosi se na strukovno obrazovanje i osposobljavanje, a 8. odjeljak na obrazovanje odraslih.

Rukopis je dovršen 26. kolovoza 2019.

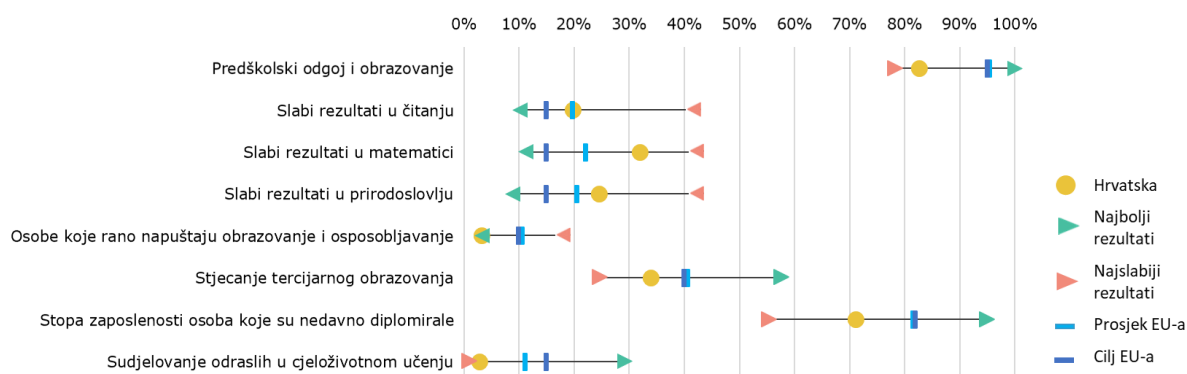
Dodatne informacije o kontekstu dostupne su na internetu (ec.europa.eu/education/monitor)

1. Ključni pokazatelji

		Hrvatska		Prosjek EU-a		
		2009	2018	2009	2018	
Referentne vrijednosti okvira ET 2020.						
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (dob 18 – 24)		5,2%	3,3%	14,2%	10,6%	
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (dob 30 – 34)		21,3%	34,1%	32,3%	40,7%	
Predškolski odgoj i obrazovanje (ECEC) (od 4 godine do početka obveznog obrazovanja)		69,2%	82,8% ¹⁷	90,8%	95,4% ^{17,d}	
Udio 15-godišnjaka sa slabim rezultatima:	Čitanje	22,4%	19,9% ¹⁵	19,5% ^{EU27}	19,7% ¹⁵	
	Matematika	33,2%	32,0% ¹⁵	22,3% ^{EU27}	22,2% ¹⁵	
	Prirodoslovlje	18,5%	24,6% ¹⁵	17,7% ^{EU27}	20,6% ¹⁵	
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale prema stečenom obrazovanju (osobe od 20 do 34 godine koje su završile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine)	ISCED 3-8 (ukupno)	76,3%	71,2%	78,3%	81,6%	
Sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom učenju (dob 25 – 64)	ISCED 0-8 (ukupno)	3,0%	2,9%	9,5%	11,1%	
Obrazovna mobilnost	Osobe koje su stekle diplomu u okviru mobilnosti (ISCED 5–8)	:	3,1% ¹⁷	:	3,6% ¹⁷	
	Osobe s diplomom koje su prikupile bodove u okviru mobilnosti (ISCED 5–8)	:	4,6% ¹⁷	:	8,0% ¹⁷	
Ostali kontekstualni pokazatelji						
Ulaganja u obrazovanje	Javni rashodi za obrazovanje kao postotak BDP-a	4,9%	4,7% ¹⁷	5,2%	4,6% ¹⁷	
	ISCED 0	ISCED 0	€3 826 ¹²	:	:	€6 111 ^{15,d}
		ISCED 1	€7 507 ¹²	:	€5 812 ^{12,d}	€6 248 ^{15,d}
		ISCED 2	:	:	€6 937 ^{12,d}	€7 243 ^{15,d}
		ISCED 3-4	€3 337 ^{12,d}	:	:	€7 730 ^{14,d}
ISCED 5-8	:	:	€10 549 ^{12,d}	€11 413 ^{15,d}		
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (dob 18 – 24)	Rođeni u zemlji	5,3%	3,3%	13,1%	9,5%	
	Rođeni u inozemstvu	3,7% ^u	:	26,1%	20,2%	
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (dob 30 – 34)	Rođeni u zemlji	21,4%	34,8%	33,1%	41,3%	
	Rođeni u inozemstvu	18,7% ^u	28,0% ^u	27,7%	37,8%	
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale prema stečenom obrazovanju (osobe od 20 do 34 godine koje su završile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine)	ISCED 3-4	72,9%	66,3%	72,5%	76,8%	
	ISCED 5-8	80,7%	75,2%	83,8%	85,5%	

Izvori: Eurostat OECD (PISA); Podatke o mobilnosti u svrhu učenja izračunava Zajednički istraživački centar (JRC) Europske komisije na temelju podataka UOE-a. Dodatne informacije nalaze se u 10. odjeljku i Svesku 1 (ec.europa.eu/education/monitor). Napomene: Prosječni podaci istraživanja EU-a PISA za 2009. ne uključuju Cipar; d = definicija se razlikuje, u = niska razina pouzdanosti, : = nije dostupno, 12 = 2012., 14 = 2014., 15 = 2015., 16 = 2016., 17 = 2017.

Grafikon 1: Položaj u odnosu na zemlje s najboljim i najslabijim rezultatima

Izvor: Izračuni Glavne uprave za obrazovanje, mlade, kulturu i sport (GU EAC) Europske komisije na temelju podataka Eurostata (LFS 2018., UOE 2017.) i OECD-a (PISA 2015.).

2. Glavne prednosti i nedostaci

- U tijeku su pilot-projekt kurikularne reforme i ambiciozne pripreme za njezinu potpunu provedbu.
- Provode se reforme strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.
- Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju teško je povećati zbog nedostatka osoblja i mjesta.
- Planovi za povećanje vrlo niskog prosječnog broja sati nastave mogli bi pridonijeti poboljšanju slabih ishoda obrazovanja.

3. Stavljanje naglasaka na učitelje i nastavnike

Zanimanje nastavnika većinom je žensko zanimanje. Tijekom 2017. na različitim razinama obrazovnog sustava bilo je zaposleno 84 370 učitelja i nastavnika. Osoblje na razini ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i osnovnoškolskog obrazovanja gotovo su isključivo žene (99 % odnosno 93 %). Žene su u većini (67 %) i u srednjim školama, dok je u tercijarnom obrazovanju udio muškaraca i žena gotovo jednak¹. Vrijeme koje se provodi u neposrednoj nastavi kraće je od prosjeka EU-a (OECD, 2016.). Za inicijalno obrazovanje učitelja prijavljuje se velik broj studenata pa je moguća selektivnost. Rezultati jednog istraživanja pokazali su da motivacija studenata slabi prema kraju studija (Šimić Šašić i dr., 2013.). Udio nastavnika kojima je ta karijera bila prvi izbor (66,7 %) sličan je prosjeku EU-a, ali taj je prosjek bitno veći za nastavnice (70,6 %) nego za nastavnike (53 %, OECD, 2019.)². U istraživanju OECD-a TALIS nastavnici su izjavili da se njihovo zanimanje ne smatra privlačnim (OECD, 2019.). To je možda posljedica niskog društvenog statusa³.

Premalo osoblja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i nastavnika za određene predmete. Ionako prevelik manjak osoblja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (Hrvatskoj je 2016. nedostajalo 4217 odgojitelja) gotovo će se udvostručiti ako se uzme u obzir da do 2030. treba ostvariti ciljeve iz Barcelone (Dobrotić i dr., 2018.)⁴, posebno u siromašnijim područjima gdje je taj manjak najizraženiji. Novih odgojitelja nema dovoljno da bi se taj manjak nadoknadio⁵. U školama u udaljenim područjima premalo je nastavnika za prirodoslovlje, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku (STEM predmeti) te za informatiku. Ne nude se posebni poticaji kojima bi se taj manjak nadoknadio. Ako nema nastavnika koji su specijalizirani za određeni predmet, taj predmet može poučavati bilo koji kvalificirani nastavnik. Otprilike trećina nastavnog osoblja starija je od 50 godina⁶.

Plaće učitelja i nastavnika niže su od prosječne plaće osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem. Plaće osoblja (većinom plaće učitelja i nastavnika) čine 73,2 % državnih rashoda za obrazovanje (prosjeak EU-a je 62,0 %)⁷. Međutim, u studenome 2018. prosječna neto plaća osnovnoškolskih učitelja iznosila je 895 EUR, a srednjoškolskih nastavnika 975 EUR (DZS, 2018.a), što je znatno manje od prosječne neto plaće osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem. Plaće će se tijekom 2019. povećati za 5 % u dvije faze. Određene kategorije učitelja i nastavnika (npr. oni koji rade u tri ili više škola ili s djecom s teškoćama u razvoju) imaju malo veće plaće. Nadalje, učitelji i nastavnici u školama koje sudjeluju u provedbi pilot-projekta kurikularne reforme Škola za život⁸ primaju bonus do 15 %.

Inicijalno obrazovanje nastavnika razlikuje se ovisno o stupnju obrazovanja na kojem će raditi. Za rani i predškolski odgoj i obrazovanje potrebna je diploma sveučilišnog prvostupnika; od

¹ Eurostat, UOE 2017.

² Tijekom 2018. u istraživanju TALIS sudjelovale su 23 države članice: Austrija, Belgija fr, Belgija nl, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Engleska (UK), Estonija, Finska, Francuska, Hrvatska, Mađarska, Italija, Latvija, Litva, Malta, Nizozemska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Švedska. Istraživanje je obuhvaćalo nastavnike i ravnatelje u višim razredima redovnih državnih i privatnih osnovnih škola.

³ Prema tom istraživanju 90,8 % nastavnika smatra da se njihova profesija ne cijeni. Istraživanje provedeno u Hrvatskoj pokazuje da se s tim mišljenjem slaže 63,9 % učenika srednjih škola (AZVO, 2018.a).

⁴ 2017./2018. bilo je 12 142 odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju; procjenjuje se da će do 2030. biti potrebno još 9148.

⁵ Svake godine otprilike 500 studenata završi studij za odgojitelje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, što je neto godišnji rast od samo 200 ako se uzmu u obzir odlasci u mirovinu (DZS, 2018.b).

⁶ 29 % u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, 27 % u osnovnim školama, 30 % u srednjim školama, 34 % u tercijarnom obrazovanju (sve ispod prosjeka EU-a).

⁷ Eurostat, COFOG 2017.

⁸ Vidjeti: <https://skolazazivot.hr/>

osnovnog obrazovanja nadalje potrebna je magistarska diploma. Nakon studija učitelji i nastavnici moraju proći jednu godinu stručne prakse i položiti državni ispit. Najviše potreba za profesionalnim razvojem ima u području informacijsko-komunikacijskih vještina (26,2 %, prosjek EU-a: 16,1 %) (OECD, 2019.). Trajno stručno usavršavanje obvezno je za učitelje i nastavnike osnovnih i srednjih škola te je uvjet za napredovanje u karijeri. U visokom obrazovanju pridaje se manja važnost kvalifikacijama za rad u nastavi i stručnom usavršavanju nastavnika jer to nije preduvjet za napredovanje u karijeri (Domović i dr., 2018.).

Poduzimaju se mjere za povećanje privlačnosti položaja ravnatelja škola. Ravnatelje biraju školski odbori na razdoblje od pet godina uz mogućnost ponovnog izbora, a odobrava ih ministar obrazovanja. Moraju imati najmanje pet godina iskustva u nastavi. Iako je njihova uloga uglavnom administrativna, dosad su pohađali vrlo malo obuke u vodstvu ili menadžmentu u obrazovanju, ali ove godine uveden je tečaj usavršavanja u obrazovnom menadžmentu. Njihova uspješnost u radu ne ocjenjuje se i ne utječe na njihovu plaću. U Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije predloženo je licenciranje školskih ravnatelja, što je uključeno u Zakon o obrazovanju.

4. Ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje

Potrošnja na obrazovanje blizu je prosjeka EU-a. Hrvatska je 2017. na obrazovanje potrošila 4,7 % BDP-a (prosjek EU-a je 4,6 %). Potrošnja na obrazovanje (10,5 %) kao udio rashoda opće države također je blizu prosjeka EU-a (10,2 %). Udio potrošnje na tercijarno obrazovanje iznosi 21,5 %, što je iznad prosjeka EU-a (15,0 %).

Za financiranje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja gotovo je isključivo odgovorna lokalna uprava. Ukupna javna potrošnja na rani i predškolski odgoj i obrazovanje povećala se s 0,46 % na 0,61 % BDP-a (s 8,1 % na 10,6 % ukupnog proračuna jedinica lokalne samouprave). Postoje velike regionalne razlike: potrošnja je znatno manja u siromašnijim jedinicama⁹ (Dobrotić i dr., 2018.). Na nacionalnoj razini uvode se strukturna ulaganja kako bi se situacija poboljšala.

Izdvajaju se dodatna sredstva za visoko obrazovanje. Od 2012. eksperimentalno su uvedeni programski ugovori; sadašnji (treći) ciklus obuhvaća financiranje i za istraživanje i za obrazovanje. U sljedeće četiri godine na temelju tih ugovora visokim učilištima osigurat će se dodatnih 250 milijuna EUR za osnovno financiranje nastavnih i znanstvenih potreba i za dodatke: do 5 % osnovnog financiranja za nastavni smjer, do 20 % osnovnog financiranja za znanstveni smjer i do 3 % ukupnog financiranja za određeni profil institucije.

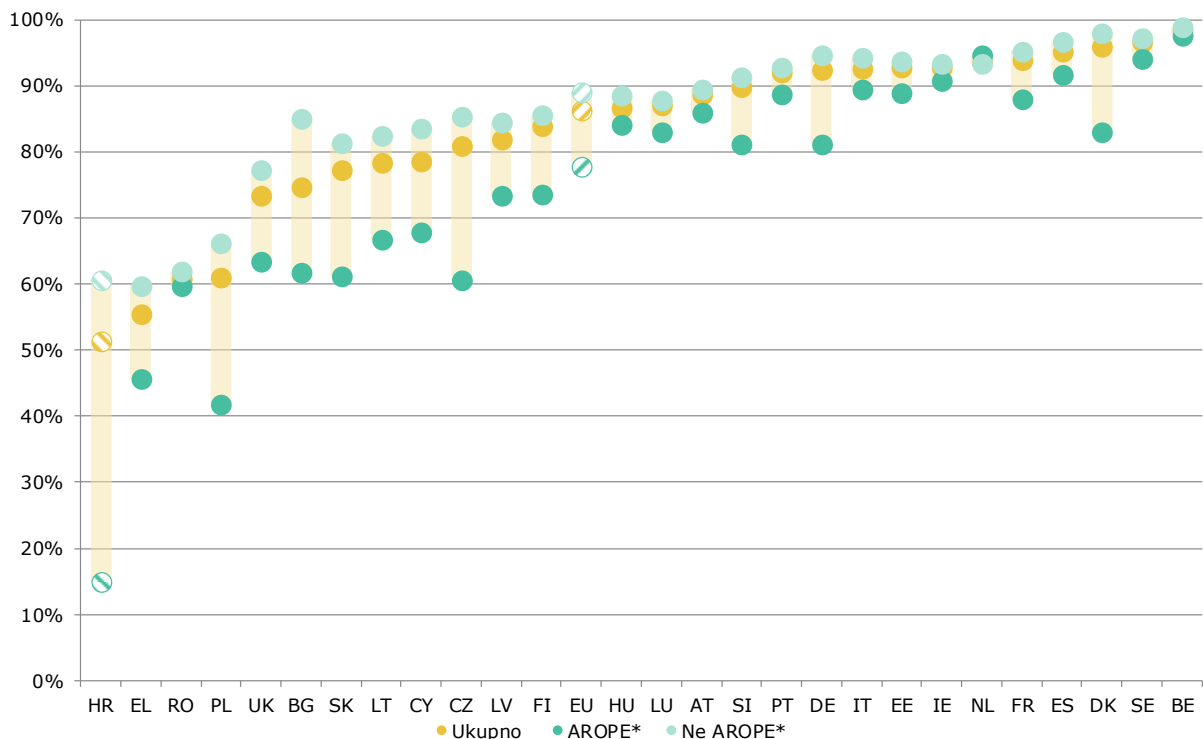
5. Modernizacija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju teško je povećati zbog decentraliziranog financiranja i mjera koje su ponekad kontraproduktivne. Stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju djece od njihove četvrte godine do početka obveznog obrazovanja u Hrvatskoj među nižima je u EU-u (82,8 %, znatno ispod referentne vrijednosti od 95 % za 2020. i prosjeka EU-a od 95,4 %) iako se 2017. povećala za 7,7 postotnih bodova u odnosu na 2016. Obvezno obrazovanje počinje jednu godinu prije osnovne škole pa su gotovo sva djeca uključena najkasnije tada (OECD, 2017., str. 74.). Međutim, nema dovoljno mjesta da bi se sudjelovanje moglo zajamčiti svoj djeci¹⁰. Prednost imaju obitelji s oba zaposlena roditelja pa su djeca nezaposlenih roditelja u nepovoljnijem položaju. Druge su prepreke, među ostalim, manjak učitelja i velike naknade koje plaćaju roditelji¹¹. Dostupnost je najmanja u udaljenim i slabije razvijenim regijama. Neke općine nude financijsku potporu roditeljima čija djeca ne idu u vrtić da mogu o njima brinuti kod kuće, čime ih se zapravo odvraća od sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (Grad Zagreb, 2016.). Ima i pozitivnih inicijativa, kao što je dulje radno vrijeme kao pomoć roditeljima koji počinju raditi rano ili rade u popodnevnoj smjeni. Iz strukturnih fondova EU-a podupire se izgradnja i obnova vrtića.

⁹ Od 5,7 % do 14,1 % proračuna jedinica za 2015.

¹⁰ Od 2014. do 2016. čak 146 općina nije imalo vrtiće (Dobrotić i dr., 2018.).

¹¹ 80 % djece živi u općinama u kojima roditelji moraju za vrtić mjesečno plaćati od 65 do 93 EUR, što je iznos u visini 10 – 12 % prosječne neto plaće (Dobrotić i dr., 2018.).

Grafikon 2: Sudjelovanje u formalnoj skrbi za djecu ili odgoju i obrazovanju djece od treće godine do obvezne školske dobi, prema socioekonomskom položaju, 2016. (%)

Izvor: Izračuni JRC-a na temelju mikropodataka istraživanja EU-SILC iz 2016. Napomene: *AROPE = izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti.

Zbog iseljavanja u zemlji je sve manje djece školske dobi. Očekuje se da će se od 2020. do 2040. broj djece školske dobi u Hrvatskoj smanjiti za 23,1 %, dijelom zbog preseljenja mnogih mladih obitelji u druge zemlje¹².

Stopa ranog napuštanja školovanja vrlo je niska, ali opća kvaliteta obrazovanja još uvijek predstavlja izazov. Hrvatska ima najnižu stopu ranog napuštanja školovanja u EU-u (3,3 %, prosjek EU-a: 10,6 %). Ipak, razlika u toj stopi između učenika bez invaliditeta i učenika s invaliditetom jedna je od najvećih u EU-u (14 postotnih bodova, dok je prosjek EU-a 10 postotnih bodova) (Grammenos, 2013.). Ciklus obveznog osnovnog i nižeg sekundarnog obrazovanja u Hrvatskoj među najkraćima je u EU-u jer osnovna škola traje samo 8 godina. U Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije to se navodi kao područje u kojem su potrebne promjene. No problem je infrastruktura jer mnoge škole rade u dvije ili tri smjene. U suradnji sa Svjetskom bankom provodi se projekt čiji je cilj omogućiti prelazak na nastavu u jednoj smjeni i povećati broj nastavnih sati/predavanja. To bi trebalo pridonijeti poboljšanju rezultata hrvatskih učenika (npr. na testu OECD-ova programa za procjenu znanja i vještina učenika (PISA), na kojem imaju niže rezultate od prosjeka EU-a u čitanju, prirodoslovlju, a posebno u matematici (OECD, 2016.)). Nacionalno istraživanje među mladima pokazuje da nisu osobito zadovoljni kvalitetom svojeg obrazovanja (Gvozdanović i dr., 2019.), a prema pokazateljima Svjetskog gospodarskog foruma kvaliteta obrazovanja u Hrvatskoj zauzima 112 mjesto od 137 (Schwab, 2017.).

Broj sati nastave tokom godine je malen, a učenici imaju negativan stav prema školi. U osnovnoškolskom obrazovanju nastava prosječno traje 473 sata godišnje (prosjek EU-a: 748), a u nižem sekundarnom obrazovanju 637 sati (prosjek EU-a: 877) (Eurydice, 2019.). Unatoč tome učenici svoje obrazovanje sve češće opisuju kao naporno i stresno (Gvozdanović i dr., 2019.). Veliki postotak djece uopće ne voli ići u školu (42,2 % jedanaestogodišnjaka i čak 60,9 % četrnaestogodišnjaka) (Jokić i dr., 2019.). Pozitivna promjena jest da je 86 % učenika među kojima

¹² Vlastiti izračuni na temelju podataka EUROSTAT-a o projekcijama stanovništva. Šifra podataka na internetu: [proj_15nmps].

je provedena anketa nakon sudjelovanja u pilot-projektu Škola za život reklo da je nastava drugačija i zanimljivija¹³.

Grafikon 3: Preporučeno minimalno trajanje nastave za obvezni kurikulum (u satima, po nominalnoj godini i razini ISCED-a), 2017./2018.

Izvor: Eurydice, *Recommended Annual Instruction Time in Full Time Compulsory Education in Europe (Preporučeno godišnje trajanje nastave u redovnom obveznom obrazovanju u Europi)*.

U tijeku je kurikularna reforma. Za većinu predmeta i međupredmetnih tema doneseni su izmijenjeni kurikulumi koji će se postupno provoditi od 2019./2020. u svim osnovnim i srednjim školama. Škole se opskrbljuju svom potrebnom opremom i materijalima. Reforma uključuje opsežno trajno stručno usavršavanje učitelja, mentorski rad i zajednice učenja u kojima se razmjenjuju iskustva o nastavnim metodama (vidjeti okvir 1). Nakon projekta e-Škole informatika je od 2018./2019. obvezni predmet u petom i šestom razredu osnovne škole i prvom razredu gimnazije. Vijeće Europske unije Hrvatskoj je dalo posebnu preporuku da „provede reformu sustava obrazovanja i poboljša pristup obrazovanju i osposobljavanju na svim razinama te njihovu kvalitetu i relevantnost za tržište rada.“ (Vijeće Europske unije, 2019).

Razina digitalnih vještina niska je. Postotak osoba u dobi od 16 do 74 godine koje su izjavile da imaju osnovne ili malo naprednije digitalne vještine 2017. bio je drugi najniži u EU-u (41 %, prosjek EU-a: 57 %) ¹⁴. Udio osoba koje se redovito služe internetom među najnižima je u EU-u (73 %, prosjek EU-a: 83 %). Digitalne vještine mladih u dobi od 16 do 19 godina malo su bolje od prosjeka EU-a, ali su se znatno smanjile od 2016. (70 %) do 2017. (59 %).

Okvir 1: Masovna edukacija učitelja i nastavnika kao priprema za kurikularnu reformu

U školskoj godini 2018./2019. kurikularna reforma provedena je kao pilot-projekt u 74 škole, a potpuna provedba planirana je za sljedeću godinu. Zbog kratkih rokova pripreme za potpunu provedbu teku usporedno s ocjenjivanjem pilot-faze i temelje se na njegovim rezultatima (MZO, 2019.a).

Opsežan program edukacije učitelja, nastavnika i pomoćnog osoblja za provedbu novog kurikuluma odvija se i uživo i u virtualnim učionicama. U prvom krugu edukacije uživo sudjelovale su 32 000 učitelja i nastavnika, u drugom krugu njih 26 000, a u trećem 29 000. Istovremeno se odvija dodatna edukacija u virtualnim učionicama (MZO, 2019.b).

Pripremljeni su obrazovni i pomoćni materijali kako bi se učiteljima i nastavnicima pomoglo u uvođenju novih elemenata kao što su ishodi učenja, različite vrste ocjenjivanja i poučavanje transverzalnih tema te kako bi mogli što bolje iskoristiti novu informatičku opremu. Za svaki se predmet nude virtualni tečajevi koje bi učitelji i nastavnici trebali pohađati do 4 sata tjedno.

¹³ <https://skolazazivot.hr/preliminarni-rezultati-zadovoljstva-dionika-reforme-skola-za-zivot/>

¹⁴ Eurostat, DESI 2017.

Tečajevi nisu obvezni, ali mnogi ih pohađaju. Cilj je da svi učitelji i nastavnici u osnovnim i srednjim školama prođu edukaciju do sljedeće školske godine.

Edukacija u virtualnim učionicama nastaviti će se prema potrebi nakon potpune provedbe 2019./2020.

6. Modernizacija visokog obrazovanja

Upisuje se velik broj studenata, ali je završnost niska. Ukupno 81 % učenika gimnazija i četverogodišnjih strukovnih škola nada se da će nastaviti obrazovanje (AZVO, 2018.b). U visoko obrazovanje upisuje se 68 % učenika srednjih škola (AZVO, 2014.), uključujući 61 % učenika strukovnih škola. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja 2018. iznosila je ukupno 34,1 %, što je znatno povećanje (5,4 postotna boda) u odnosu na 2017. (28,7 %), ali i dalje znatno ispod prosjeka EU-a od 40,7 %. Neuobičajeno su velike razlike u zastupljenosti žena (41,9 %) i muškaraca (26,5 %), a 57 % osoba koje trenutačno studiraju su žene (DZS, 2018.c).

Velik je izbor studijskih programa, a vlada dodjeljuje stipendije za studije u STEM područjima. U Hrvatskoj postoji 1781 studijski program, od čega 727 u STEM područjima (38,9 %) (Registar MZO-a, 2019.). Mehanizmi financiranja za programe u STEM područjima povoljniji su: udio osoba koje su završile studij u STEM područjima među najvećima je u EU-u (2017. hrvatski je prosjek bio 27, a prosjek EU-a 25,8 %) ¹⁵. Od 2017./2018. svake se godine dodjeljuje 3400 stipendija za STEM studije. Međutim, te stipendije studente ne potiču izravno da postanu nastavnici u STEM područjima. Nastavnika je već sada premalo pa bi to moglo negativno utjecati i na buduću broj upisa u STEM studije.

Razina mobilnosti studenata niska je. Mobilnost u svrhu učenja niska je (6,9 %, što je znatno manje od referentne vrijednosti EU-a od 20 % i prosjeka od 10,7 %). Unutarnja mobilnost u svrhu stjecanja visokoobrazovne kvalifikacije najniža je u EU-u (0,4 %, prosjek EU-a: 8,6 %); gotovo sve se odnosi na doktorate i magistarske diplome. Ukupno 90 % stranih studenata je iz Europe (64,3 % iz europskih zemalja izvan EU-a). Vlada se nada da će, među ostalim, financiranjem na temelju rezultata (programskim ugovorima) potaknuti internacionalizaciju.

Vlada se zalaže za jednake prilike za sve studente. U Nacionalnom planu za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja 2018. – 2021. (koji je donesen u siječnju 2019.) izdvojeno je 16 kategorija studenata kojima je otežan pristup visokom obrazovanju ili kod kojih postoji rizik od napuštanja obrazovanja. Plan uključuje:

- bolje upravljanje podacima
- kvantitativne pokazatelje
- instrumente za bolji pristup i
- veće stope zadržavanja, završnosti i zapošljavanja, koje će biti povezane s financiranjem visokog obrazovanja.

Budući da redovnu državnu stipendiju prima svega polovina studenata slabijeg socioekonomskog statusa koji ispunjavaju uvjete, Hrvatska je 2017./2018. sredstvima iz ESF-a povećala broj stipendija po godini s 5400 na 10 000, uključujući stipendije za studente s invaliditetom. Povećala je i subvencije za prijevoz studenata s invaliditetom.

7. Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja

Manje je upisa u strukovno obrazovanje i osposobljavanje, ali se povećala zapošljivost. Broj upisa u formalne programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja od 2016. do 2017. smanjio se za 7 %. Ukupan broj upisanih u više sekundarno strukovno obrazovanje i osposobljavanje malo se smanjio (na 69,6 %), ali još uvijek je iznad prosjeka EU-a (47,8 %). Navodi se da do 2017./2018. u formalnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u Hrvatskoj nije bilo kombiniranih programa učenja u školi i kroz rad (tj. navedeno je da se ta podjela ne primjenjuje)

¹⁵ Eurostat, UOE 2017.

(UOE, 2017.). Zapošljivost osoba koje su završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje znatno se povećala (2017. je bila 59,4 %, a 2018. 68,8 %), ali je još uvijek ispod prosjeka EU-a (79,5 %).

Mnogi polaznici strukovnog obrazovanja i osposobljavanja nastavljaju studij na visokim učilištima. Od 2010./2011. do 2013./2014. približno 78 % učenika koji su završili četiri godine strukovnog obrazovanja i osposobljavanja položilo je svake godine državnu maturu, a njih 61 % upisalo se u programe visokog obrazovanja (Jokić i Ristić Dedić, 2014.).

Hrvatska provodi kurikularnu reformu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Radi na pripremi novih, inovativnih i fleksibilnih sektorskih kurikuluma prilagođenih potrebama na tržištu rada te na poboljšanju kompetencija nastavnika. Kurikulumi će se oblikovati za svaki sektor strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO). Ustanove SOO-a moći će 30 % kurikuluma prilagoditi lokalnim potrebama. Relevantne institucije i socijalni partneri rade na pripremi standarda zanimanja, koji će se unositi u bazu podataka na internetu. Uspostavljen je Registar Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO)¹⁶, koji uključuje jedinice ishoda učenja i standarde kvalifikacija.

Reformu upotpunjavaju regionalni centri kompetentnosti u strukovnom obrazovanju i pilot-projekt dualnog modela strukovnog obrazovanja. U srpnju 2018. 25 strukovnih škola odabrano je za regionalne centre kompetentnosti u pet sektora radi promicanja izvrsnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, uključujući stručno usavršavanje nastavnika i cjeloživotno učenje. Osnovne su značajke tih centara inovativni modeli učenja, izvrsnost u poučavanju (uključujući mentore), visokokvalitetna infrastruktura i kreativna partnerstva relevantnih dionika. Eksperimentalni program „Dualno obrazovanje“, koji je započeo 2018., proširen je na 13 strukovnih škola 2019./2020., što znači više prilika za učenje kroz rad. Nastoje se ukloniti nedostaci u praktičnoj nastavi, olakšati stjecanje poduzetničkih kompetencija i prilagoditi vještine potrebama na tržištu rada (više od polovine registriranih nezaposlenih osoba završilo je strukovne škole). U okviru projekta financiranog iz ESF-a „Modernizacija sustava stručnog usavršavanja nastavnika strukovnih predmeta“ podupire se osposobljavanje ravnatelja strukovnih škola te su održana dva „dana strukovnih nastavnika“ s više od 1100 sudionika.

U Zakonu o strukovnom obrazovanju nije predviđeno praćenje osoba koje su završile strukovne škole; podatke o njima prikupljaju samo škole na dobrovoljnoj osnovi. Hrvatska Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) planira uvesti model praćenja u okviru opsežnijeg projekta. U planu je zaseban međuinstitucijski projekt za praćenje osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se i ne osposobljavaju.

Okvir 2: Promocija učeničkih kompetencija i strukovnog obrazovanja kroz strukovna natjecanja i smotre

Projekt organizira ASOO, partnersko tijelo organizacije WorldSkills Europe¹⁷ i WorldSkills International. Ukupna je vrijednost projekta 5 455 980 EUR, od čega se 85 % financira iz ESF-a¹⁸. Provedba projekta započela je u siječnju 2017. i trajat će 5 godina.

U Hrvatskoj se strukovno obrazovanje smatra manje privlačnom opcijom i to negativno utječe na upise. Organizacijom strukovnih natjecanja nastoji se promicati izvrsnost i povećati privlačnost strukovnog obrazovanja. Ona su i prilika da se poslodavci povežu sa strukovnim školama¹⁹.

Cilj je tog projekta modernizirati strukovna natjecanja i povećati sudjelovanje, što bi učenike motiviralo da poboljšaju kompetencije i prezentacijske vještine.

U prve dvije godine projekt je omogućio sudjelovanje više od 1000 učenika i 639 nastavnika u novoj vrsti natjecanja. Državno natjecanje učenika strukovnih škola (najveće strukovno natjecanje u ovom dijelu Europe) održano je u ožujku 2019. u Zagrebu. Približno 450 učenika natjecalo se u više od 40 strukovnih disciplina, od tradicionalnih struka kao što je frizerstvo do interdisciplinarnih vještina kao što su robotika i mehatronika, pred gotovo 10 000 posjetitelja²⁰.

¹⁶ Vidjeti: <https://hko.srce.hr/registar/>

¹⁷ Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO), <http://www.asoo.hr/default.aspx?id=1369>

¹⁸ ASOO <http://www.asoo.hr/default.aspx?id=1173#PUK>

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ World Skills Croatia <http://www.worldskillscroatia.hr/hr/kalendar/drzavno-natjecanje-ucenika-strukovnih-skola-worldskills-croatia-2019/>

8. Razvoj obrazovanja odraslih

Iako je niskokvalificiranih odraslih osoba relativno malo, vrlo mali broj osoba sudjeluje u obrazovanju odraslih. Ukupno 14,9 % odraslog stanovništva nije završilo ni srednju školu (prosjeak EU-a: 21,9 %). Udio niskokvalificiranih odraslih osoba u stopi zaposlenosti (37,5 %) također je ispod prosjeka EU-a (56,8 %). Međutim, 367 000 odraslih osoba (u dobi od 25 do 64 godine) imalo je 2017. slaba obrazovna postignuća, a u elementarnim zanimanjima bilo je samo 120 000 radnih mjesta, što znači da je usavršavanje i prekvalificiranje prijeko potrebno, posebno u starijoj dobnoj skupini. Stopa sudjelovanja u obrazovanju odraslih niska je (2,9 %, prosjeak EU-a: 11,1 %). 2017./2018. nijedna osoba starija od 25 godina nije stekla kvalifikacije na srednjoškolskoj razini.

Okvir politike za obrazovanje odraslih zastario je, a programi se ne ocjenjuju na odgovarajući način. O novoj verziji Zakona o obrazovanju odraslih već se dugo raspravlja, ali još nije donesena. Ona bi trebala osigurati potpunu usklađenost s hrvatskim nacionalnim kvalifikacijskim okvirom, pojednostavniti administrativne postupke, poboljšati osiguravanje kvalitete vanjskim vrednovanjem i omogućiti priznavanje vještina stečenih neformalnim i informalnim učenjem.

Nema dovoljno prilika za inicijalno obrazovanje i trajno stručno usavršavanje osoblja za obrazovanje odraslih. Nastavnici i predavači rade kao vanjski suradnici; nisu zaposleni u ustanovama za obrazovanje odraslih i sami su odgovorni za svoj trajni profesionalni razvoj, koji ustanove ne financiraju. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku 2017. se stručno usavršavalo 692 nastavnika za obrazovanje odraslih. Buduće mjere mogle bi uključivati sljedeće:

- dopunjavanje Hrvatskog kvalifikacijskog okvira vještinama koje su potrebne za nastavnike i predavače u obrazovanju odraslih
- izradu sveučilišnih programa za stručnjake
- nove kurikulume za osposobljavanje nastavnika i predavača i
- uspostavu sustava trajnog obrazovanja i certificiranja za njih.

9. Referentni dokumenti

Agencija za znanost i visoko obrazovanje – AZVO (2014.), *Postati student u Hrvatskoj*, Zagreb

Agencija za znanost i visoko obrazovanje – AZVO (2018.a), *Analiza stanja i potreba u srednjoškolskom odgoju i obrazovanju vezanih uz informiranje o visokoškolskim izborima i postupcima upisa na studijske programe preko Nacionalnog informacijskog sustava prijave na visoka učilišta* (2018.); <https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/PRIKAZ%20ZA%20MEDIJE.pdf>

Agencija za znanost i visoko obrazovanje – AZVO (2018.b), *AZVO predstavio rezultate najvećeg istraživanja na srednjoškolskoj populaciji: većina hrvatskih srednjoškolaca želi studirati*; https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Priop%C4%87enje_predstavljanje%20istra%C5%BEivanja_AZVO_%204.6.2018.pdf

Cedefop (u pripremi), *Developments in vocational education and training policy in 2015-19: Croatia*, Cedefop monitoring and analysis of VET policies

Cedefop (u pripremi), *Vocational education and training in Croatia: short description*, Luxembourg (Ured za publikacije)

Cedefop (2019.), *European inventory on NQF 2018: Hrvatska*; <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/croatia-european-inventory-nqf-2018>

Grad Zagreb (2. rujna 2016.), *Roditelj odgojitelj*; <https://www.zagreb.hr/roditelj-odgojitelj/95134>

Vijeće Europske unije (2019.), *Preporuka Vijeća o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2019. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2019.*

Državni zavod za statistiku – DZS (2018.a), *Prosječne mjesečne bruto i neto plaće zaposlenih za listopad 2018.*; www.dzs.hr

Državni zavod za statistiku – DZS (2018.b), *Studenti koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij, 2017.*, Državni zavod za statistiku, godina LV, broj 8.1.6.

Državni zavod za statistiku – DZS (2018.c), *Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru akademske godine 2017./2018.*, Državni zavod za statistiku, Godina LV, broj 8.1.7.

Hrvatski sabor (2018.), *Odluka o proglašenju zakona o izmjenama i dopuni Zakona o strukovnom obrazovanju*; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_25_478.html

Dobrotić, I., Matković, T., Menger, V. (2018.), *Analiza pristupačnosti, kvalitete, kapaciteta i financiranja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb

Domović i dr. (2018.), *Priručnik za unapređenje kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju*, Zagreb, str. 11.; <http://educa-t.hr/wp-content/uploads/2018/05/prirucnik-za-unapredenje-kompetencija-nastavnika-u-visokom-obrazovanju-en.pdf>

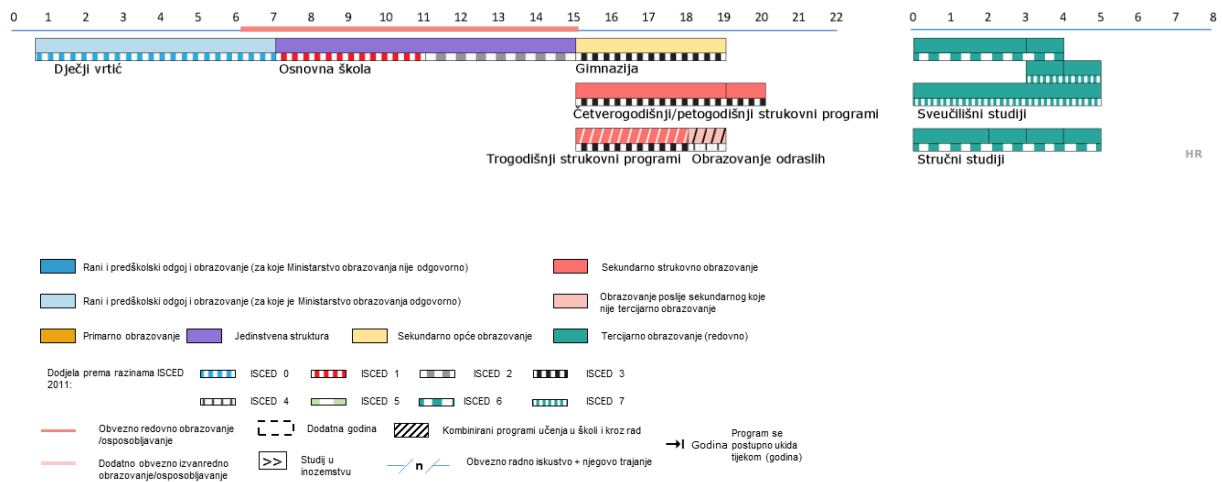
Europska komisija/EACEA/Eurydice (2018.), *Europski prostor visokog obrazovanja 2018.: Izvješće o provedbi Bolonjskog procesa*, Luxembourg (Ured za publikacije Europske unije)

- Eurydice (2019.), *Recommended Annual Instruction Time in Full-Time Compulsory Education in Europe*; <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9fdd536a-6eb8-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-71779345>
- Grammenos, S. (2013.), *European comparative data on Europe 2020 & people with disabilities*, završno izvješće koje je izradio Stefanos Grammenos (Centar za europsku socijalnu i gospodarsku politiku (CESEP ASBL)) u ime Akademске mreže europskih stručnjaka za invaliditet (ANED), prosinac 2013.; <https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1569&context=gladnetcollect>
- Gvozdanović, A., Ilišin, V., Adamović, M., Potočnik, D., Baketa, N., Kovačić, M. (2019.), *Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018./2019.*, Friedrich-Ebert-Stiftung e.V., Berlin, Njemačka; http://www.fes-croatia.org/fileadmin/user_upload/FES_JS_KROATIEN_EN_WEB.pdf
- Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2014.), *Postati student u Hrvatskoj*, Agencija za znanost i visoko obrazovanje (Zagreb), str. 66.; <http://idiprints.knjznicna.idi.hr/205/1/Postati%20student%20u%20Hrvatskoj.pdf>
- Jokić i dr. (2019.), *Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)*, ISRZ (Zagreb) http://www.idi.hr/aspiracije/zi_cobras.pdf
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja – MZO (2019.a), *Priprema, praćenje i evaluacija eksperimentalnog programa cjelovite kurikularne reforme „Škola za život“*; <https://skolazazivot.hr/priprema-pracenje-i-evaluacija-eksperimentalnog-programa-cjelovite-kurikularne-reforme-skola-za-zivot/>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja – MZO (2019.b), *Divjak: U sljedeća dva mjeseca 1.000 edukacija uživo za kurikularnu reformu*; <https://mzo.hr/hr/divjak-u-sljedeća-dva-mjeseca-1000-edukacija-uzivo-za-kurikularnu-reformu>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja – MZO (2019.), *Registar studijskih programa*, <http://mzos.hr/dbApp/search.aspx?appName=StudProgrami>
- OECD (2016.), *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*
- OECD (2017.), *Starting Strong V: Transitions for Early Childhood Education and Care to Primary Education*
- OECD (2019.), *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, TALIS
- Schwab, Klaus (ur.) (2017.), *Izvješće o globalnoj konkurentnosti 2017. – 2018.*, Svjetski gospodarski forum
- Šimić Šašić, S., Klarin, M. i Grbin, K. (2013.), *Motivacija za učiteljski poziv, zadovoljstvo studijem i zadovoljstvo izborom zanimanja*, Magistra Iadertina, 8(1), str. 7.–26.

Prilog I.: Izvori ključnih pokazatelja

Pokazatelj	Eurostat, šifra podataka na internetu:
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje	edat_lfse_14 + edat_lfse_02
Stjecanje tercijarnog obrazovanja	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	educ_uoe_enra10
Nezadovoljavajući rezultati u čitanju, matematici i prirodoslovlju	OECD (PISA)
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale	edat_lfse_24
Sudjelovanje odraslih u obrazovanju	trng_lfse_03
Javni rashodi za obrazovanje kao postotak BDP-a	gov_10a_exp
Rashodi za javne i privatne obrazovne ustanove po učeniku/studentu	educ_uoe_fini04
Mobilnost u svrhu učenja:	
– osobe koje su stekle diplomu u okviru mobilnosti	<i>Izračun JRC-a na temelju podataka Eurostata / UIS / podaci OECD-a</i>
– osobe s diplomom koje su prikupile bodove u okviru mobilnosti	

Prilog II.: Struktura odgojno-obrazovnog sustava

Izvor: Europska komisija/EACEA/Eurydice (2018.). Struktura europskih odgojno-obrazovnih sustava za 2018./2019.: *Shematski dijagrami*. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg (Ured za publikacije Europske unije)

Pitanja i primjedbe u vezi s ovim izvješćem možete nam poslati e-poštom na:
 Marina GRŠKOVIĆ
Marina.Grskovic@ec.europa.eu
 ili
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Sažetak

Glavni zaključci višenacionalne analize

Glavni zaključci analize po državama

Sažetak

Od svih čimbenika u školskom okruženju smatra se da učitelji i nastavnici imaju najveći utjecaj na učeničke ishode učenja. Istodobno se na učitelje i nastavnike troši više od 60 %²¹ javnih rashoda za obrazovanje u EU-u. Stoga se pri svakom oblikovanju politika za poboljšanje obrazovnih ishoda, dakle učinkovitosti obrazovanja i osposobljavanja, mora uzeti u obzir njihova uloga te razmotriti na koje im se načine može pomoći da budu uspješni u svojem zahtjevnom zanimanju. Novi rezultati OECD-ova istraživanja TALIS pružaju bolji uvid u položaj nastavnog osoblja. Najnovijim podacima iz tog istraživanja potkrijepljen je i Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., koji sadržava posebnu analizu nastavnog osoblja u školama EU-a. Novi podaci iz istraživanja TALIS 2018, koje je jedinstven izvor informacija o motivaciji, cjeloživotnom učenju i karijeri nastavnog osoblja, mogu pomoći oblikovateljima politika da iskoriste sav potencijal nastavnog osoblja sprečavanjem i rješavanjem mogućih problema.

U Pregledu za 2019. nakon dijela posvećenog učiteljima i nastavnicima analiziraju se postojeći ciljevi koje je Vijeće Europske unije prihvatilo u strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja 2020. („referentne vrijednosti EU-a“). U tom dijelu izvješća iznose se najnoviji podaci o sudjelovanju u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, ranom napuštanju obrazovanja i osposobljavanja, stjecanju tercijarnog obrazovanja, slabim rezultatima u osnovnim vještinama, stopi zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale, obrazovanju odraslih i mobilnosti u svrhu učenja u visokom obrazovanju. Nadalje, Pregled za 2019. donosi analizu pokazatelja obrazovanja koji se upotrebljavaju u okviru drugih dobro utvrđenih ili novih prioriteta, uključujući poduzetničko obrazovanje, digitalno obrazovanje i višejezičnost. Izvješće završava analizom javnih ulaganja u obrazovanje i osposobljavanje.

Središnja uloga učitelja i nastavnika u procesu učenja

U cijelom EU-u obrazovni sustavi suočavaju se s nizom poteškoća povezanih s nastavnim osobljem. U mnogim zemljama već sada nedostaje učitelja i nastavnika ili će ih ubrzo biti premalo, bilo općenito ili za određena područja (obično za prirodoslovlje, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku) ili pak u određenim geografskim područjima. S obzirom na udio učitelja i nastavnika u dobi od 50 godina ili više 23 države članice EU-a koje sudjeluju u istraživanju TALIS 2018 morat će u sljedećih desetak godina obnoviti približno trećinu svojeg nastavnog osoblja. Najmanje šest država članica EU-a u istom će razdoblju morati nadoknaditi gotovo polovinu svojih nastavnika u sekundarnom obrazovanju (Italija, Bugarska, Litva, Estonija, Grčka i Latvija; a isto vrijedi i za učitelje u osnovnim školama prvih triju navedenih zemalja).

Za uspješno obnavljanje populacije učitelja i nastavnika potrebno je raditi na ključnim čimbenicima, kao što su broj studenata koji se odlučuju za pedagoško obrazovanje, broj novih učitelja i nastavnika na početku karijere i broj nastavnika koji je napuštaju. U tu je svrhu potrebno povećati privlačnost učiteljske profesije i ponuditi dobre uvjete rada koji će omogućiti dugoročnu profesionalnu aktivnost.

Prema podacima iz istraživanja samo 18 % učitelja u nižem sekundarnom obrazovanju u EU-u smatra da je njihova struka cijenjena u društvu, a taj se postotak smanjuje s godinama radnog iskustva u nastavi. Isto tako, u mnogim se državama članicama EU-a među iskusnijim učiteljima i nastavnicima znatno smanjuje udio onih koji bi ponovno odabrali to zanimanje. Općenito se postavlja pitanje kako povećati interes muške populacije za učiteljsku profesiju, pogotovo za primarno i predprimarno obrazovanje; u prvome udio učiteljica doseže 85 %, a u drugome čak 96 %.

²¹ Izračun Glavne uprave EAC na temelju Eurostatove statistike javnih financija za referentnu godinu 2017. ([gov_10a_exp](#)).

Plaće nastavnog osoblja nisu uvijek u razini plaća drugih jednako kvalificiranih stručnjaka. Među državama članicama EU-a s dostupnim podacima njih su četiri (Češka, Slovačka, Italija i Mađarska) u kojima nastavno osoblje na svim razinama obrazovanja zarađuje manje od 80 % prihoda ostalih radnika s visokom stručnom spremom. U većini država članica učitelji u primarnom (a posebno u predprimarnom) obrazovanju zarađuju manje od nastavnika u sekundarnom obrazovanju. Zakonska plaća u sekundarnom obrazovanju obično je viša za nastavnike u višem sekundarnom obrazovanju nego za učitelje u nižem sekundarnom obrazovanju.

Problem je i manjak nastavnika s posebnim kvalifikacijskim profilima. Gotovo 40 % ravnatelja u ustanovama nižeg sekundarnog obrazovanja u EU-u izjavilo je da manjak učitelja koji poučavaju učenike s posebnim potrebama negativno utječe na kvalitetu nastave u njihovoj školi. Ravnatelji upozoravaju i na manjak učitelja osposobljenih za poučavanje u višekulturnom ili višejezičnom okruženju te za poučavanje učenika slabijeg socioekonomskog statusa (u oba slučaja najviše ih nedostaje u Francuskoj, Italiji i Portugalu). U drugom slučaju manjak uzrokuju promjene (tehnologija; raznolikost u razredima) te on upućuje na potrebu za boljim osposobljavanjem (inicijalnim i kontinuiranim).

Nadalje, u kontekstu tehnoloških i demografskih promjena učiteljima i nastavnicima nove su vještine potrebne nego ikad prije, uključujući vještine postupanja s kulturnom i jezičnom raznolikošću u razredima, poučavanja u tehnološki naprednom okruženju te usvajanja suradničkih nastavnih metoda. Dok 92 % učitelja i nastavnika navodi da redovito sudjeluje u stručnom usavršavanju, 21 % njih tvrdi da im je potrebno dodatno osposobljavanje za poučavanje učenika s posebnim potrebama, 16 % navodi dodatnu potrebu za osposobljavanjem za upotrebu informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavi, a oko 13 % ih navodi potrebu za dodatnim osposobljavanjem za poučavanje u višejezičnom i višekulturnom okruženju.

Povećanje sudjelovanja u obrazovanju i stečene razine obrazovanja: glavna postignuća u proteklih deset godina

U EU-u je u proteklih deset godina zabilježen velik porast broja osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem te je ispunjen cilj da u dobnoj skupini od 30 do 34 godine bude najmanje 40 % osoba s tercijarnim obrazovanjem, što je porast u odnosu na 2009., kad ih je bilo 32 %. Unatoč tom povećanju postoje jasni obrasci nejednakosti u obrazovnim postignućima. Na primjer, stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja za žene (45,8 %) u prosjeku je viša nego za muškarce (35,7 %), a posljednjih se godina ta razlika stalno povećava. Žene u pravilu završavaju tercijarno obrazovanje prije nego muškarci. Osim toga, diplomu stječe više mladih odraslih osoba rođenih u državi izvjestiteljici ili drugdje u EU-u (41,0 %) nego njihovih vršnjaka iz država koje nisu članice EU-a (35,8 %). Ipak, pregled mjera politika za povećanje razine stjecanja tercijarnog obrazovanja pokazuje da je manje od polovine država članica EU-a postavilo konkretne ciljeve za poticanje sudjelovanja nedovoljno zastupljenih skupina u visokom obrazovanju, kao što su, na primjer, osobe s invaliditetom, migranti ili studenti u nepovoljnom položaju.

Broj djece starije od četiri godine u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju povećao se te u njemu sada sudjeluju gotovo sva djeca te dobi. Zabilježene su i visoke stope sudjelovanja djece starije od tri godine u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Međutim, stopa sudjelovanja od 90 % za opću populaciju smanjuje se na 77,8 % kad je riječ o djeci izloženoj riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Pokazalo se da je obrazovanje u ranim godinama života važno za kasnije ishode učenja, što posebno vrijedi za djecu slabijeg socioekonomskog statusa. Stoga je potrebno raditi na tome da se svima osigura jednak pristup obrazovanju u ranim godinama života.

Udio mladih odraslih osoba koje obrazovanje i osposobljavanje napuštaju prije nego što završe barem srednju školu znatno se smanjio od 2009., kad je uveden okvir EU-a za suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja. Međutim, na razini EU-a u tom je procesu nakon 2016. došlo do zastoja. Usporedbom 2016. i 2018. za taj se pokazatelj primjećuje napredak u velikim zemljama kao

što su Španjolska ili Poljska te u drugim zemljama kao što su Rumunjska, Nizozemska i Portugal. Suprotno tomu, u drugim je zemljama zabilježen negativan razvoj, na primjer u Italiji, Švedskoj, Danskoj, Slovačkoj i Estoniji (silaznim redoslijedom prema broju stanovnika). Nadalje, u protekle dvije godine stope ranog napuštanja školovanja povećale su se i za mlade odrasle osobe rođene u EU-u (od 2016. do 2017.) i za one rođene izvan EU-a (od 2017. do 2018.). Smanjenje stope ranog napuštanja školovanja i dalje je prioritet i cilj EU-a jer se oni koji napuste obrazovanje i osposobljavanje prije nego što završe srednju školu teže zapošljavaju i rjeđe sudjeluju u obrazovanju odraslih.

Glavni zadatak u sljedećih deset godina: poboljšanje ishoda učenja u školama i povećanje sudjelovanja odraslih u obrazovanju

Sudjelovanje u obrazovanju može se mjeriti podacima o upisima, kvalifikacijama ili testovima uspješnosti. Iz tih testova proizlazi da neće biti lako ostvariti cilj EU-a da se broj petnaestogodišnjaka sa slabim rezultatima do 2020. smanji na manje od 15 %²², posebno kad je riječ o učenicima u slabijem socioekonomskom položaju. Neuspjeh u usvajanju osnova matematike, čitanja ili prirodoslovlja u dobi od 15 godina utječe na izgleda pojedinca da nastavi s obrazovanjem, da kasnije pronađe i zadrži posao, da se nosi s brzim tehnološkim promjenama te da se razvija kao građanin. EU se od 2012. do 2015. zapravo još više udaljio od tog cilja. Približno petina učenika u EU-u nije savladala osnove čitanja, a taj je udio i nešto veći u prirodoslovlju i matematici (podaci za 2015.). Unatoč izloženosti manje povoljnim ili ponekad nepovoljnim uvjetima, približno četvrtina učenika u slabijem socioekonomskom položaju rođenih u drugoj zemlji smatra se akademski otpornom. Pojedinačni čimbenici povezani s većom otpornošću uključuju visoka akademska očekivanja i neponavljanje razreda, dok gubitak interesa za školu (primjerice izostajanje s nastave i zloupotreba opojnih sredstava) ima negativan utjecaj na otpornost. Vrednovanje škola, povezivanje ocjena učenika na ispitima s uspješnošću nastavnika, odgovarajuće prostorije za učenje i dijeljenje okruženja s učenicima u boljem socioekonomskom položaju čimbenici su na razini škole koji pozitivno utječu na otpornost.

U EU-u je proteklih godina zabilježeno ograničeno povećanje udjela odraslih osoba koje su u zadnja četiri tjedna sudjelovale u obrazovanju i osposobljavanju: 2008. bilo ih je 9,5 %, a 2018. 11,1 %. Osim toga, u gotovo svim državama članicama EU-a osobe koje imaju najmanje izgleda da ostvare korist od obrazovanja odraslih one su s niskom ili nikakvom razinom obrazovanja, odnosno one kojima je pristup tom obrazovanju najpotrebniji. Dob i razina obrazovanja imaju važnu ulogu u sudjelovanju odraslih u obrazovanju. Kod mladih odraslih osoba (25 – 34 godine) vjerojatnost sudjelovanja u obrazovanju odraslih više je nego četiri puta veća nego kod osoba u dobi od 55 do 64 godine. Slično tomu, kod osoba s tercijskim obrazovanjem vjerojatnost sudjelovanja u obrazovanju odraslih barem je četiri puta veća nego kod osoba koje su završile više sekundarno obrazovanje ili nižu razinu obrazovanja.

Razvoj kompetencija za budući život i zapošljavanje

Istraživanja su odavno potvrdila pozitivne ishode povezane s mogućnosti studiranja u inozemstvu. Transnacionalna mobilnost u svrhu učenja povezana je s budućom mobilnosti, većom zaradom i manjim rizikom od nezaposlenosti. „Svima omogućiti mobilnost u svrhu učenja” jedan je od ciljeva europskog prostora obrazovanja²³. Godine 2017. 11,6 % osoba sa završenim visokim obrazovanjem

²² Podaci za tu referentnu vrijednost dobiveni su iz OECD-ova istraživanja PISA. Rezultati niži od razine 2 smatraju se slabim rezultatima.

²³ U studenome 2017. čelnici EU-a sastali su se u Göteborgu kako bi raspravljali o socijalnoj dimenziji Europe, uključujući obrazovanje i kulturu. U okviru rasprave o budućnosti Europe Komisija je iznijela svoju viziju i konkretne korake za stvaranje europskog prostora obrazovanja do 2025. Jedan od glavnih ciljeva europskog prostora obrazovanja jest „svima omogućiti mobilnost” na temelju pozitivnih iskustava stečenih u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti te povećanjem sudjelovanja u njima, kao i uvođenjem studentske iskaznice EU-a kao novog, jednostavnog načina za pohranu informacija o akademskim ostvarenjima pojedinca. Druge mjere za poticanje mobilnosti u europskom prostoru obrazovanja uključuju uvođenje novih postupaka za osiguravanje uzajamnog priznavanja diploma, poticanje učenja jezika, stvaranje mreže europskih sveučilišta te pružanje potpore nastavnicima i njihovoj mobilnosti.

„bilo je mobilno”, što znači da su djelomično ili u cijelosti studirali u inozemstvu. Otprilike 8 % ih je u inozemstvu provelo kraće vrijeme, a 3,6 % ih je diplomiralo u drugoj zemlji. U okviru programa Erasmus+ osigurana je potpora za otprilike polovinu kratkoročnih studijskih boravaka u inozemstvu osoba iz EU-a koje su diplomirale. Općenito, Luksemburg, Cipar, Nizozemska i Finska (silaznim redoslijedom) imaju visok udio osoba s diplomom stečenom u okviru mobilnosti. Kad je riječ o unutarnjoj mobilnosti, broj studenata koji na određeno razdoblje dolaze studirati u neku zemlju može poslužiti kao mjerilo privlačnosti obrazovnog sustava te zemlje. Prema tom je pokazatelju Ujedinjena Kraljevina na prvome mjestu, i to prema postotku stranih studenata koji su ondje diplomirali i u apsolutnim brojkama.

Postoji niz ključnih kompetencija (ili kombinacija znanja, vještina i stava) koje pojedincu mogu pomoći da ostvari uspjeh u životu, olakšati mu prelazak na tržište rada i povećati izgleda za uspješnu karijeru. Na primjer, sudjelovanje u poduzetničkom obrazovanju u prosjeku za 35 % povećava vjerojatnost sudjelovanja u poduzetničkim aktivnostima kasnije u životu. Od tih 35 % porast od 7 postotnih bodova proizlazi iz boljih predodžbi sudionika o vlastitim poduzetničkim vještinama. Međutim, dostupni podaci pokazuju da je sudjelovanje u poduzetničkom obrazovanju u EU-u uglavnom neobvezno, a obvezno je u svega nekoliko zemalja.

Osim toga, potencijal digitalnih tehnologija za poboljšanje obrazovne prakse ograničavaju poteškoće koje su u obrazovnim sustavima i dalje prisutne. Za uspješnu digitalnu transformaciju škole trebaju podupirati digitalne kompetencije učitelja i nastavnika u pedagoške svrhe, osmisliti inovativne pedagoške pristupe te osigurati digitalnu opremu i bolju povezanost. Među učenicima, učiteljima, nastavnicima, u školama i obrazovnim sustavima potrebno je ojačati kapacitete za digitalno vrednovanje.

Osim toga, izgleda za zapošljavanje može povećati poznavanje stranih jezika. Od 2005. do 2015. u europskim se zemljama broj učenika koji su sudjelovali u obveznom učenju jezika povećao i u primarnom i sekundarnom obrazovanju. Kad je riječ o primarnom obrazovanju, 83,7 % učenika osnovnih škola 2014. učilo je barem jedan strani jezik. Gotovo deset godina prije bilo ih je 67,3 %. U nižem sekundarnom obrazovanju 2015. je 59 % učenika u školi učilo dva strana jezika, a 2005. njih 46,7 %.

Nakon što je 2013. dosegla najnižu točku (75,4 %), stopa zaposlenosti osoba u EU-u koje su nedavno diplomirale u stalnom je porastu. Ta je stopa 2018. iznosila 81,6 % te se sasvim približila razini zabilježenoj prije krize 2008. (82 %). Međutim, u nekim se zemljama i dalje osjećaju posljedice krize za zapošljivost osoba koje su nedavno diplomirale, posebno u Grčkoj i Italiji, gdje je njihova stopa zaposlenosti oko 55 %. Kad je riječ o osobama koje su završile sekundarno obrazovanje, one koje su stekle opću kvalifikaciju teže pristupaju tržištu rada nego one sa strukovnom kvalifikacijom (66,3 % u odnosu na 79,5 %). Stopa zaposlenosti osoba sa završenim tercijskim obrazovanjem 2018. iznosila je 85,5 %.

Javna ulaganja u obrazovanje

Države članice EU-a u svoje su obrazovne sustave 2017. u prosjeku uložile 4,6 % svojeg bruto domaćeg proizvoda (BDP). Taj je udio 2014. iznosio 4,9 %, otkad se blago, ali kontinuirano smanjuje. Države članice EU-a u prosjeku potroše oko trećine svojih javnih rashoda za obrazovanje na predprimarno i primarno obrazovanje, 41 % na sekundarno obrazovanje, a 15 % na tercijsko obrazovanje. Kad je riječ o različitim obrazovnim sektorima, stvarni su se rashodi za sekundarno i postsekundarno obrazovanje smanjili (-1,3 % od 2016. do 2017.), dok su se rashodi za predprimarno i primarno obrazovanje (+1,4 %) te tercijsko obrazovanje (+1,7 %) povećali.

Rashodi za obrazovanje dosad uglavnom nisu ovisili o demografskom razvoju, uz djelomičnu iznimku rashoda za tercijsko obrazovanje. Zbog predviđenog smanjenja broja djece školskog uzrasta u mnogim državama EU-a čak će i nepromijenjena potrošnja na obrazovanje vjerojatno dovesti do povećanja potrošnje po učeniku.

Glavni zaključci po državama

Austrija

Kako bi izbjegla manjak nastavnog osoblja, Austrija treba privući dovoljan broj studenata u sustav inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika te poboljšati trajno stručno usavršavanje. Ulaganje u visoko obrazovanje usmjereno je na poboljšanje okruženja za učenje. Poboljšanje digitalne kompetencije prioritet je u sustavu obrazovanja i osposobljavanja. Obustavljanje nedavnih reformi moglo bi oslabiti nastojanja da se osigura integracija učenika migrantskog podrijetla i poboljšaju ishodi obrazovanja učenika iz socijalno ugroženih sredina.

Belgija

Flamanska zajednica (BE fl) od rujna 2019. provodi reforme na svim razinama obrazovanja, uključujući dvojni sustav učenja. Francuska zajednica (BE fr) također provodi reforme školstva, koje počinju s promjenama u upravljanju, nakon čega slijede novi prošireni zajednički kurikulum i reforma inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika od rujna 2020. Rashodi za obrazovanje u Belgiji među najvišima su u EU-u, ali su ishodi obrazovanja u odnosu na to slabi, što upućuje na potrebu za povećanjem učinkovitosti i djelotvornosti. Kako bi se smanjila nejednakost i poboljšali ishodi, učiteljima i nastavnicima potrebno je više potpore pri upravljanju raznolikošću u razredima. Iako je stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja visoka, i dalje postoje razlike među regijama i skupinama.

Bugarska

Modernizacija sustava obrazovanja i osposobljavanja nastavlja se, no njegova kvaliteta, relevantnost za tržište rada te uključivost i dalje su problematične. Demografski razvoj i sve veći nedostatak vještina upućuju na to da Bugarska mora bolje ulagati u vještine svoje sadašnje i buduće radne snage. Postoji velika potreba za usavršavanjem i prekvalifikacijom odraslog stanovništva, dok je stopa sudjelovanja odraslih u obrazovanju niska. Učiteljska profesija nije osobito cijenjena, a nastavno osoblje sve je starije. Privlačnost profesije nastoji se povećati povećanjem plaća. Poduzete su mjere za povećanje relevantnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) za tržište rada.

Češka

Češka i dalje radi na tome da strukovno obrazovanje i osposobljavanje bolje prilagodi potrebama tržišta rada. Tijela na odgovarajući način iskorištavaju sredstva EU-a za potporu reformama. Ostvaruje se napredak u uključivom obrazovanju, no mjere usmjerene na Rome i dalje su ograničene. Privlačnost učiteljske profesije i dalje je slaba.

Cipar

Učiteljska profesija vrlo je privlačna. Reforme za njezino unapređenje obećavajuće su, ali je potrebno u njima ustrajati te ih proširiti. Provode se reforme za kvalitetan javni rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Međutim, za ranu dob ponuda nije dostatna. Broj osoba sa stečenim tercijarnim obrazovanjem dodatno je porastao, ali nedovoljna iskorištenost vještina i dalje je problematična s obzirom na posebnosti ciparskog tržišta rada. Poduzete su mjere kako bi se unaprijedilo strukovno obrazovanje i osposobljavanje te obrazovanje odraslih, no privlačnost obaju sektora i stopa sudjelovanja u njima i dalje su slabe.

Danska

Zahvaljujući uvedenim promjenama sveučilišno obrazovanje postaje fleksibilnije i prilagođenije tržištu rada, ali i dalje premalo osoba završava studije u području STEM-a. Povećan je broj naukovanja te se poduzimaju mjere za promicanje obrazovanja odraslih. Smanjena potrošnja na obrazovanje utječe na škole i sveučilišta. U obrazovnom uspjehu mladih migrantskog podrijetla postoje znatne razlike na lokalnoj razini.

Estonija

Estonija razvija strategiju obrazovanja za razdoblje 2021. – 2035. radi postupnog uvođenja promjena u sustav kako bi se uzele u obzir promjene na tržištu rada i u društvu. Zbog demografskih trendova i ograničene prilagodljivosti sustava obrazovanja i osposobljavanja potrebama tržišta rada i dalje je teško uskladiti ponudu vještina s potražnjom za radnom snagom. Starenje učiteljske populacije i slaba privlačnost učiteljske profesije dugoročno otežavaju funkcioniranje obrazovnog sustava. Sudjelovanje odraslih u obrazovanju doseglo je rekordno visoku razinu, ali potreba za usavršavanjem i prekvalifikacijom i dalje je velika.

Finska

Iako se učiteljska profesija smatra prestižnom i privlačnom, premalo je odgajatelja u vrtićima i osoba za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Zabilježen je određeni porast nejednakosti u obrazovanju, a potrošnja na obrazovanje se smanjila. Novim mjerama politike nastoje se povećati kvaliteta, djelotvornost i internacionalizacija visokog obrazovanja. Velika je potražnja za osobama s diplomom u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) i teško ju je zadovoljiti. Provodi se reforma strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te se planiraju reforme za poticanje obrazovanja odraslih.

Francuska

Nastavlja se rad na poboljšanju obrazovnih ishoda i smanjenju nejednakosti pružanjem potpore nastavnom osoblju i mjerama financiranja. Novim zakonom o obrazovanju produljuje se trajanje obveznog obrazovanja i osposobljavanja (od treće do osamnaeste godine života). Tijela pokušavaju pronaći ravnotežu između brzog tempa reformi i potrebe za savjetovanjem s dionicima radi postizanja osjećaja odgovornosti i optimalnog učinka. Provedba reforme strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u punom je zamahu.

Grčka

Učiteljska profesija u Grčkoj je vrlo privlačna, ali je premalo mogućnosti i poticaja za poboljšanje profesionalnosti. Rashodi za obrazovanje niži su nego u većini država članica EU-a i uglavnom se troše na plaće. Rano napuštanje školovanja dodatno je smanjeno, posebno u ruralnim područjima. Nakon završetka obrazovanja i dalje je teško pronaći posao, pa i visokokvalificiranim osobama. Provode se mjere za sprečavanje iseljavanja osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem, ali je internacionalizacija grčkih sveučilišta nedovoljno uznapredovala.

Hrvatska

U tijeku su pilot-projekt kurikularne reforme i ambiciozne pripreme za njezinu potpunu provedbu. Provode se reforme strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju teško je povećati zbog nedostatka osoblja i mjesta. Planovi za povećanje vrlo niskog prosječnog broja sati nastave mogli bi pridonijeti poboljšanju slabih ishoda obrazovanja.

Irska

Irska je uspostavila stabilan okvir kojim osigurava visokokvalificirano nastavno osoblje i ima daljnje planove za ispunjavanje novonastalih potreba, koje uključuju i rješavanje problema manjka učitelja i nastavnika. Rano napuštanje školovanja i dalje se smanjuje, a sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju poduprijet će se novim nacionalnim programima. Unatoč povećanoj javnoj potrošnji na obrazovanje ulaganja u visoko obrazovanje zaostaju za povećanjem broja studenata. Irska provodi inicijative za usavršavanje i povećanje sudjelovanja odraslih u obrazovanju i osposobljavanju, no broj niskokvalificiranih odraslih stanovnika i dalje je prilično velik.

Italija

Italija u obrazovanje ulaže znatno manje nego što je prosjek EU-a, što se posebno odnosi na visoko obrazovanje. Udio učitelja i nastavnika koji su zadovoljni svojim poslom među najvećima je u EU-u,

ali samo mali dio njih vjeruje da se njihova profesija cijeni. Obvezno učenje kroz rad u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju moglo bi omogućiti strukturiranije osposobljavanje naučnika te lakši prelazak iz obrazovnog sustava na tržište rada. Razina stjecanja tercijarnog obrazovanja niska je, a prelazak iz obrazovnog sustava na posao i dalje je težak, čak i za visokokvalificirane osobe.

Latvija

Latvija je u području obrazovanja već ostvarila i premašila svoje ciljeve iz strategije Europa 2020. Daljnja poboljšanja ishoda učenja trebala bi ostvariti putem novog kurikuluma koji se temelji na kompetencijama, individualiziranim pristupom učenicima koji su izloženi riziku te potporom uključivanju učenika s posebnim obrazovnim potrebama. Stopa upisa u strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) povećava se, kao i stopa zaposlenosti osoba koje su završile SOO, iako su obje stope i dalje ispod prosjeka EU-a. Dobro je što se u visokom obrazovanju postupno povećavaju ulaganja i uvode promjene u osiguravanju kvalitete, no taj je sektor i dalje rascjepkan, a međunarodna konkurentnost niska.

Litva

Trenutačni trendovi u populaciji učenika i nastavnom osoblju pozivaju na uspostavu sveobuhvatne strategije za upravljanje ponudom i potražnjom za učiteljima i nastavnicima. Poboljšanje ključnih kompetencija i relevantnih vještina i dalje je prioritet na svim razinama. Daljnji razvoj sustava praćenja i vrednovanja mogao bi pridonijeti poboljšanju kvalitete obrazovanja i osposobljavanja. Uvedene su mjere za povećanje ukupne učinkovitosti obrazovnog sustava, no potrebno je poduzeti daljnje korake kako bi se osigurala njihova provedba. Nedostaju mjere politike za rješavanje problema niske stope sudjelovanja odraslih u obrazovanju.

Luksemburg

Fleksibilniji uvjeti u pogledu prijave na natječaje za osoblje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te primarnom obrazovanju 2018. privukli su više kandidata. Na uspješnost učenika u velikoj mjeri utječe njihova sposobnost da se prilagode trojezičnom sustavu. Moguće je da je reformom postupka orijentacije na kraju primarnog obrazovanja zaustavljen trend čestog usmjeravanja učenika u programe sekundarnog obrazovanja najniže razine. Stope zaposlenosti osoba koje su nedavno završile bilo koju vrstu obrazovanja znatno su veće od prosjeka EU-a.

Mađarska

Nedavnim mjerama povećala se razina kvalificiranosti osoblja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Pojačane su mjere za smanjenje razlika u uspjehu učenika. Postroženi su uvjeti za upis u programe visokog obrazovanja. Novom srednjoročnom strategijom nastoji se modernizirati strukovno obrazovanje i osposobljavanje te obrazovanje odraslih.

Malta

Radi se na poboljšanju kvalitete poučavanja i privlačnosti učiteljske profesije. Ključni su izazovi poboljšanje kvalitete ulaganja u obrazovanje te razvoj praćenja i vrednovanja. Veća stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te novi sustav sekundarnog obrazovanja mogli bi pomoći da se smanji broj osoba koje rano napuštaju školovanje. Iako je sudjelovanje u tercijarnom obrazovanju u porastu, na njegovoj relevantnosti za tržište rada i dalje treba raditi.

Nizozemska

Stopa ranog napuštanja školovanja niža je od nacionalnog cilja strategije Europa 2020., ali se neznatno povećala. Nizozemska se suočava sa sve većim manjkom nastavnika u primarnom i sekundarnom obrazovanju. Cilj je sporazumâ o kvaliteti za razdoblje 2019. – 2022. poboljšati kvalitetu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Nizozemski sustav tercijarnog obrazovanja privlači sve više stranih studenata.

Njemačka

Njemačka je za sljedeće desetljeće najavila znatna ulaganja u digitalizaciju, visoko obrazovanje i istraživanje, ali i u školsko obrazovanje. Priprema se za velike promjene u pogledu vještina svoje radne snage provedbom digitalnih inicijativa i preusmjeravanjem sustava obrazovanja odraslih. Nastavno osoblje sve je starije i neće biti lako nadomjestiti tako velik broj učitelja i nastavnika. Mladi u nepovoljnom socioekonomskom položaju i/ili migrantskog podrijetla i dalje zaostaju u obrazovnim postignućima.

Poljska

Stopa ranog napuštanja školovanja nastavlja se smanjivati, a stopa sudjelovanja djece mlađe od tri godine u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i dalje je niska. Pokrenuta je reforma visokog obrazovanja kojom se uvode velike promjene u rad visokih učilišta. Provedba promjena školskog sustava predloženih 2017. uzrokuje organizacijske, financijske i kurikularne poteškoće. Daljnje se poteškoće odnose na plaće učitelja i nastavnika, pojavu manjka osoblja te inicijalno i kontinuirano osposobljavanje. Razina sudjelovanja odraslih u obrazovanju i dalje je niska.

Portugal

Učitelji i nastavnici zadovoljni su svojim poslom, ali starenje njihove populacije, velik udio osoblja zaposlenog na određeno vrijeme i nedostaci u inicijalnom obrazovanju i trajnom stručnom usavršavanju i dalje uzrokuju poteškoće. Ulaganja u poboljšanje infrastrukture nisu dovoljna, posebno za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u velikim gradovima. Smanjuju se regionalne razlike u obrazovnim ishodima, ponavljanju godine i stopama ranog napuštanja školovanja. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja povećala se, ali je potražnja poduzeća za stručnjacima u području IKT-a veća od ponude. Znatno je udio niskokvalificiranih odraslih osoba, a razina sudjelovanja odraslih u obrazovanju i dalje je niska.

Rumunjska

Predstavljene su konkretne ideje za opsežnu reformu sustava obrazovanja i osposobljavanja. Potrebne su odlučne mjere da bi se ta reforma provela. Javna potrošnja na obrazovanje niska je u usporedbi s prosjekom EU-a, dok su potrebe sektora za ulaganjima velike. Svaka veća reforma vjerojatno će zahtijevati dodatno financiranje na osnovi jačih mehanizama za postizanje pravednosti i učinkovitosti. U povećanju kvalitete i pravednosti može pomoći bolja potpora učiteljima i nastavnicima, posebno preoblikovanjem njihovog inicijalnog obrazovanja i jačanjem trajnog stručnog usavršavanja. Radilo se na proširenju sustava dvojnog obrazovanja. Unatoč velikoj potrebi za usavršavanjem i prekvalifikacijom stopa sudjelovanja odraslih u obrazovanju i dalje je niska.

Slovačka

Slovačka radi na poboljšanju sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, što posebno pomaže djeci iz socijalno ugroženih obitelji. Slovačka primjenjuje strateški usmjereniji pristup cjeloživotnom učenju, usavršavanju i prekvalifikaciji. Stopa ranog napuštanja školovanja nastavila se povećavati od 2010. te u istočnoj Slovačkoj iznosi gotovo 14 %. Nedovoljno se ulaže u obrazovanje i osposobljavanje, što se odražava u plaćama učitelja i nastavnika, koje su niske unatoč nedavnim povećanjima.

Slovenija

Stopa upisa u sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja približava se referentnoj vrijednosti EU-a. Udio slovenskih učenika u višem sekundarnom obrazovanju koji pohađaju programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja među najvišima je u EU-u, a stopa zaposlenosti po završetku tih programa visoka je. Novih je učitelja i nastavnika dovoljno, no mnogo ih se približava dobi za odlazak u mirovinu te u pojedinim kategorijama već postoji manjak osoblja. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja visoka je, ali su velike razlike između muškaraca i žena te stanovnika rođenih u zemlji i onih rođenih u inozemstvu.

Španjolska

Iako je učiteljska profesija općenito privlačna, uvjeti rada razlikuju se među regijama te između javnih i privatnih obrazovnih sustava. Privatna potrošnja na obrazovanje znatna je, dok javna potrošnja stagnira u odnosu na BDP. Planirane su reforme usporene, što je odraz političke nesigurnosti. U tijeku je postupak modernizacije sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Sudjelovanje odraslih u obrazovanju polako raste.

Švedska

Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja i stopa zaposlenosti osoba s diplomom visoke su. Digitalne vještine stanovništva među najboljima su u EU-u. Nedostaje mnogo učitelja i nastavnika, a velik broj njih nema formalne kvalifikacije. Segregacija i nejednakost u školama ozbiljan su i sve veći problem.

Ujedinjena Kraljevina

Poduzimaju se koraci kako bi se riješio problem visokog udjela učitelja i nastavnika koji napuštaju struku. U Engleskoj ima sve više školskih akademija, no mnoge se suočavaju s financijskim pritiskom. Još se ne zna koje će biti posljedice Brexita za visoko obrazovanje u Ujedinjenoj Kraljevini, ali će biti potrebne mjere politike kako bi se riješilo pitanje mogućeg gubitka sredstava EU-a za financiranje istraživanja te smanjenja priljeva studenata iz inozemstva. Engleska će uvesti nove kvalifikacije u okviru aktualnih reformi višeg sekundarnog SOO-a.

TRAŽENJE INFORMACIJA O EU-U

Na internetu

Informacije o Europskoj uniji na svim službenim jezicima EU-a dostupne su na internetskim stranicama *Europa*:
https://europa.eu/european-union/index_hr

Publikacije EU-a

Besplatne publikacije EU-a i publikacije EU-a koje se plaćaju možete preuzeti ili naručiti preko internetske stranice: <https://publications.europa.eu/hr/publications>. Za više primjeraka besplatnih publikacija obratite se službi *Europe Direct* ili najbližemu informacijskom centru (vidjeti https://europa.eu/european-union/contact_hr).

